

Til kontrollutvalets medlemmer

Alf Magne Skeime (leder), Anne Gry Tønnessen (nestleder), Arild Mydland (medlem)

INNKALLING TIL MØTE I KONTROLLUTVALGET

Tid/sted: Tirsdag 14. januar 2014 kl. 09.00 – 11.00 på Kommunehuset.

SAKSLISTE:

SAK 01/14 GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA MØTE 29.10.13
SAK 02/14 RAPPORT FRA FORVALTNINGSREVISJON – KLAGEBEHANDLING
SAK 03/14 KONTROLLUTVALGETS MØTEPLAN FOR 2014

FASTE POSTER

Nytt fra revisor:

Nytt fra sekretær:

EVENTUELT

REFERATER

Snartemo, 6. januar 2014

Alf Magne Skeime
Leder

Willy Gill
Utvalgssekretær

Forfall og inhabilitet bes meldt til Willy Gill, tlf 90 95 62 46 / willy.gill@asekretariat.no
Kopi til: Ordfører, rådmann, revisor, varamedlemmer

Eierkommuner:
Audnedal, Bygland, Bykle, Evje og
Hornnes, Farsund, Flekkefjord,
Hægebostad, Iveland, Kvinesdal,
Lindesnes, Lyngdal, Mandal,
Marnardal, Sirdal, Valle, Åseral

Ansatte:
Daglig leder Kjell Ivar Hommen
Telefon: 38 35 14 09
Mobiltelefon: 97 51 02 98
E-post: kjell.ivar@asekretariat.no

Saksbehandler Willy Gill
Telefon 38 35 52 77
Mobiltelefon 90 95 62 46
E-post: willy.gill@asekretariat.no

Agder Sekretariat

Kontrollutvalget i Hægebostad kommune

Sak 01/14

Møtedato: 14.01.14

Saksbehandler: Willy Gill

SAK 01/14 GODKJENNING AV MØTEPROTOKOLL FRA MØTE 29.10.13

Vedlegg:

Forslag til møteprotokoll fra møte 29.10.13

Bakgrunn for saken:

Forslag til protokoll fra møte 29.10.13 legges frem for godkjenning.

Forslag til vedtak:

1. Møteprotokoll fra kontrollutvalgets møte 29.10.13 godkjennes
2. Leder gis fullmakt til å undertegne møteprotokollen

HÆGEBOSTAD KOMMUNE – KONTROLLUTVALGET

MØTEBOK

Møte nr. 03/13

Tid og sted: 29.10.13 kl. 13.00 – 15.00 på Kommunehuset.

<u>Tilstede:</u> Alf Magne Skeime, leder Arild Mydland, medlem Sigurd Orthe, møtte for Tønnessen	<u>Andre til stede:</u> Enhetsleder Odd Arve Kvinnesland Revisor Silje Djuvik Støle Revisor Marianne Gustavsen Agder Sekretariat v/ Willy Gill
<u>Forfall:</u> Anne Gry Tønnessen, nestleder	

Det var ikke merknader til innkalling og saksliste.

SAKSLISTE:

ORIENTERINGER/PRESENTASJONER

- Kommunalt beredskapsarbeid

SAK 08/13 GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA MØTE 28.05.13
SAK 09/13 BUDSJETT FOR KONTROLL OG TILSYN 2014
SAK 10/13 PLAN FOR GJENNOMFØRING AV FORVALTNINGSREVISJON OG SELSKAPSKONTROLL I 2014 OG 2015

FASTE POSTER

Nytt fra revisor: Planlegging av revisjonsåret 2013 - status

Nytt fra sekretær: Planlegging av neste møte

EVENTUELT

REFERATER

Ref. 07/13 Kommunerevisjonen Vest, uavhengighetserklæringer
Ref. 08/13 Agder Sekretariat, protokoll fra styremøte 09.08.13
Ref. 09/13 Kommunerevisjonen Vest, protokoll fra representantskapet 24.09.13
Ref. 10/13 Agder Sekretariat, protokoll fra styremøte 09.10.13

Underskrift

Alf Magne Skeime
Leder

Utskrift til: Kontrollutvalgets medlemmer, varamedlemmer, ordfører, rådmann, revisor.

ORIENTERINGER/PRESENTASJONER

Kommunalt beredskapsarbeid:

Enhetsleder Odd Arve Kvinnesland orienterte om kommunens beredskapsarbeid.

SAK 08/13 GODKJENNING AV MØTEPROTOKOLL FRA MØTE 28.05.13

Kontrollutvalget fattet følgende vedtak:

1. *Møteprotokoll fra kontrollutvalgets møte 28.05.13 godkjennes*
2. *Leder gis fullmakt til å undertegne møteprotokollen*

Saksfremstilling:

Saksbehandler: Willy Gill

Vedlegg:

Forslag til møteprotokoll fra møte 28.05.13

Bakgrunn for saken:

Forslag til protokoll fra møte 28.05.13 legges frem for godkjenning.

Forslag til vedtak:

1. Møteprotokoll fra kontrollutvalgets møte 28.05.13 godkjennes
2. Leder gis fullmakt til å undertegne møteprotokollen

SAK 09/13 BUDSJETT FOR KONTROLL OG TILSYN 2014

Kontrollutvalget fattet følgende vedtak:

1. *Kontrollutvalget tilrår en budsjetttramme for kontroll og tilsyn for 2014 på kr. 543.000,-.*
2. *Kontrollutvalgets vedtak skal i henhold til § 18 i Forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner følge formannskapetets innstilling til kommunestyret som et eget vedlegg.*

Saksfremstilling:

Saksbehandler: Willy Gill

Vedlegg:

1. Kommunerevisjonen Vest, vedtatt budsjett
2. Agder Sekretariat, vedtatt budsjett

Saksopplysninger: Kontrollutvalgssekretariatet.

Driftstilskuddet skal dekke den normale aktiviteten i kontrollutvalget, fra saksbehandling til utsending av innkallinger og utskrifter, samt arkivhold med mer. Styret i Agder Sekretariat behandlet budsjettet i møte 09.10.13 og legger i sitt budsjett opp til at driftstilskuddet økes fra kr. 109.000 i 2013 til kr. 114.000 i 2014.

For ytterligere informasjon vises til styrets budsjettbehandling som følger vedlagt.

Kommunerevisjonen.

Budsjettet er behandlet og vedtatt av både styre og representantskap. Forslaget innebærer 320 timer til regnskapsrevisjon og 100 timer til forvaltningsrevisjon/selskapskontroll m.m. Totalt sett økes Hægebostad kommunes tilskudd til revisjonen fra kr. 396.000 i 2013 til kr. 414.000 i 2014.

For ytterligere informasjon vises til representantskapets budsjettbehandling som følger vedlagt.

Kontrollutvalgets utgifter.

Ifølge den nye forskriften skal utgifter til kontrollutvalgets samlede virksomhet være en del av budsjettet for kontroll og tilsyn. Som tidligere er det en egen post i budsjettforslaget til dekning av utvalgets utgifter. Fortsatt er det slik at utgifter til godtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste m.m. til utvalgets medlemmer dekkes av en felles "pott" i kommunen.

Budsjettforslaget.

Det fremlagte budsjettforslag for kontroll og tilsyn bygger på forrige års budsjetttramme samt vedtatte budsjetter for Kommunerevisjonen Vest og Agder Sekretariat for 2014.

Tabell: Forslag til budsjett for kontroll og tilsyn 2014

	Budsjettforslag 2014	Vedtatt budsjett 2013	Vedtatt budsjett 2012
Tilskudd til revisjonsdistrikt	Kr. 414.000	Kr. 396.000	Kr. 381.000
Andel av sekretariatstjenester	Kr. 114.000	Kr. 109.000	Kr. 104.000
Kontrollutvalgets utgifter	Kr. 15.000	Kr. 15.000	Kr. 15.000
Totalbudsjett	Kr. 543.000	Kr. 520.000	Kr. 500.000

Forslag til vedtak:

1. Kontrollutvalget tilrår en budsjetttramme for kontroll og tilsyn for 2014 på **kr. 543.000,-**.
2. Kontrollutvalgets vedtak skal i henhold til § 18 i Forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner følge formannskapets innstilling til kommunestyret som et eget vedlegg.

SAK 10/13 GJENNOMFØRING AV FORVALTNINGSREVISJON OG SELSKAPSKONTROLL 2014 – 2015

Kontrollutvalget fattet følgende vedtak:

1. *Kontrollutvalget godkjenner plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon og selskapskontroll i 2014 – 2015.*
2. *Prosjektene gjennomføres innenfor de tildelte budsjettammer det enkelte år.*

Saksfremstilling:

Saksbehandler: Willy Gill

Vedlegg:

Bakgrunn for saken:

Det gjenstår 2 år av valgperioden. Av hensyn til en best mulig ressursutnyttelse vil det være fornuftig allerede nå å legge en plan for gjennomføring av selskapskontroll og forvaltningsrevisjon i 2014 og 2015.

Kommunestyret har jo som kjent vedtatt planer for selskapskontroll og forvaltningsrevisjon etter innstilling fra kontrollutvalget.

Så langt i perioden er prosjektet offentlige anskaffelser blitt gjennomført. Dette prosjektet var prioritert i forrige periode og det ble bestilt av forrige kontrollutvalg. Rapport fra prosjektet ble ferdig våren 2012.

I inneværende periode har kontrollutvalget fått utført en overordnet analyse som grunnlag for utvelgelse av prosjekter. Plan for forvaltningsrevisjon 2012 – 2015 er vedtatt etter innstilling fra kontrollutvalget.

I denne planen er følgende prosjekter prioritert:

Prioritet	Prosj. nr.	Navn/beskrivelse
1.	3.	Vurdere om kommunens saksbehandling er i henhold til saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven.
2.	1.	Se på kommunens system for å registrere, effektivere og ferdigmelde politiske vedtak.
3.	10.	Det kan være aktuelt å gjennomføre forvaltningsrevisjonsprosjekt knyttet til kommunens bruk av spesialundervisning.

Høsten 2013 gjennomføres prosjekt nummer 1 – Vurdere om kommunens saksbehandling er i henhold til saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven.

Når det gjelder selskapskontroll har kontrollutvalget fått gjennomført selskapskontroll i Brannvesenet Sør denne perioden. Dette var et prosjekt som var prioritert i forrige periode.

I vedtatt plan for selskapskontroll 2012 – 2015 er følgende selskap prioritert:

- Snartemo Quality Products AS

På bakgrunn av vedtatte planer og tidligere gjennomførte prosjekter har jeg sammen med revisjonssjef kommet frem til følgende forslag til plan for gjennomføring av selskapskontroll og forvaltningsrevisjon i 2014 – 2015:

Vår 2014	Høst 2014	Vår 2015	Høst 2015
FR Oppfølging av vedtak		SK Snartemo Quality Products	
		Overordnet analyse for FR Plan for SK	

FR = forvaltningsrevisjon
SK = selskapskontroll

Dette forslaget bygger på at antall timer til forvaltningsrevisjon/selskapskontroll holdes på dagens nivå på 100 timer.

Vurderinger:

Plasseringen på tidslinjen er omtrentlig og det vil kunne bli forskyvninger. I forvaltningsrevisjonssaker vil revisjonen fremlegge forslag til prosjektplan for kontrollutvalget før prosjektet gjennomføres. Kontrollutvalget kan gjøre endringer i prioriteringen hvis det skulle være behov for det.

Forslag til vedtak:

1. Kontrollutvalget godkjenner plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon og selskapskontroll i 2014 – 2015.
2. Prosjektene gjennomføres innenfor de tildelte budsjetttrammer det enkelte år.

FASTE POSTER

Nytt fra revisor:

Revisor Silje Djuvik Støle orienterte om planlegging av revisjonsåret 2013. Marianne Gustavsen ble presentert som ny kundeansvarlig revisor.

Nytt fra sekretær:

EVENTUELT

REFERATER

- Ref. 07/13 Kommunerevisjonen Vest, uavhengighetserklæringer
Ref. 08/13 Agder Sekretariat, protokoll fra styremøte 09.08.13
Ref. 09/13 Kommunerevisjonen Vest, protokoll fra representantskapet 24.09.13
Ref. 10/13 Agder Sekretariat, protokoll fra styremøte 09.10.13

Konklusjon:

Referatene ble tatt til etterretning.

Agder Sekretariat

Kontrollutvalget i Hægebostad kommune

Sak 02/14

Møtedato: 14.01.14

Saksbehandler: Willy Gill

**SAK 02/14 RAPPORT FRA FORVALTNINGSREVISJON –
KLAGEBEHANDLING**

Vedlegg:

Forvaltningsrevisjonsrapport fra Kommunerevisjonen Vest

Bakgrunn for saken:

Etter oppdrag fra kontrollutvalget har Kommunerevisjonen Vest gjennomført et forvaltningsrevisjonsprosjekt om kommunens etterlevelse av forvaltningslovens regler om klagesaksbehandling.

Prosjektets problemstilling lyder som følger:

Overholder kommunen forvaltningslovens regler om klagesaksbehandling av enkeltvedtak?

Formålet med prosjektet er å undersøke om innbyggerne i kommunen får klagesaker behandlet i henhold til saksbehandlingsregler i forvaltningsloven. Saksbehandlingsreglene skal beskytte borgerne mot myndighetsmisbruk og vilkårlighet. En riktig, upartisk og konsekvent rettsanvendelse vil ivareta hensynet til rettferdighet og likebehandling med andre tilsvarende tilfeller.

De undersøkte sakene er hentet fra saksområdene etableringstilskudd til ny bolig/leilighet og flyktningetjenesten.

Følgende revisjonskriterier er brukt i prosjektet:

- Krav til begrunnelse av vedtak
- Krav til underretning om vedtak
- Klagerett
- Krav til saksforberedelse i klagesaker
- Klagesaksbehandling hos underinstans
- Klagesaksbehandling hos klageinstans
- Likebehandlingsprinsippet

Funn i rapporten:

Flere saker ble undersøkt i forhold til om det er opplyst om klageadgang i underretningsbrevet. Rapporten avdekker blant annet at det i et flertall av de undersøkte sakene var en eller flere mangler ved underretningene.

I den undersøkte perioden var det totalt 5 klagesaker fordelt på 3 avslag på etableringstilskudd og 2 saker angående flyktningetjenesten. Undersøkelsen viser mangler ved klageinstansenes begrunnelse i fire av vedtakene.

I de undersøkte saksområdene foreligger det ikke dokumenterte rutiner eller tiltak for å sikre likebehandling i saksbehandlingen.

Revisjonen kommer med følgende anbefalinger:

- Kommunen bør styrke kompetansen om forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak og regler om klage.
- Kommunen bør sikre at underretning om enkeltvedtak følger forvaltningslovens bestemmelser, og kommunen bør revidere aktuelle dokumentmaler for å bidra til at underretning følger lovkrav.
- Kommunen bør sikre at enkeltvedtak blir begrunnet i henhold til forvaltningslovens bestemmelser.
- Kommunen bør etablere rutiner som bidrar til å sikre at det ikke skjer usaklig forskjellsbehandling. Kommunen bør tilse at anførsler om forskjellsbehandling blir besvart og begrunnet ved klagesaksbehandling.

Rapporten har blitt sendt på høring til kommunen v/rådmannen. I sitt svar skriver rådmannen at han ikke har merknader til rapporten.

Vurderinger:

Det overordnede målet med gjennomføring av forvaltningsrevisjon er å være et grunnlag for forbedring. Denne konkrete rapporten viser at kommunen kan bli bedre på gjennomføring av klagesaksbehandling. Revisors anbefalinger bør derfor følges opp.

Forslag til innstilling:

1. Kommunestyret tar rapporten til etterretning.
2. Kommunestyret ber rådmannen følge opp anbefalingene i rapporten.
3. Rådmannen bes om å komme med en skriftlig tilbakemelding til kontrollutvalget om gjennomførte tiltak innen 01.10.14.

KOMMUNEREVISJONEN VEST VEST-AGDER IKS

Deltakende kommuner:
Audnedal, Farsund, Flekkefjord, Hægebostad, Kvinesdal,
Lindesnes, Lyngdal, Mandal, Marnardal, Sirdal, Åseral

Kontrollutvalget i Hægebostad
v/Agder Sekretariat
Postboks 120

Dato: 26.11.2013
Vår ref: 557/13 –
F13-04-030

4491 Kvinesdal

Oversendelse av forvaltningsrevisjonsrapport – klagesaksbehandling Hægebostad kommune

Vedlagt oversendes sluttrapport for forvaltningsrevisjon av klagesaksbehandling i Hægebostad
kommune.

Med hilsen

sign.
Irene Loka
revisjonssjef

Klagesaksbehandling
Hægebostad kommune

Forvaltningsrevisjonsrapport

November 2013

SAMMENDRAG

Kommunerevisjonen Vest, Vest-Agder IKS har, etter oppdrag fra kontrollutvalget i Hægebostad kommune, gjennomført et forvaltningsrevisjonsprosjekt om kommunens etterlevelse av forvaltningslovens regler om klagesaksbehandling.

Vi har i prosjektet behandlet følgende problemstilling:

- *Overholder kommunen forvaltningslovens regler om klagesaksbehandling av enkeltvedtak?*

Formålet med prosjektet er å undersøke om innbyggerne i kommunen får klagesaker behandlet i henhold til saksbehandlingsregler i forvaltningsloven. Saksbehandlingsreglene skal beskytte borgerne mot myndighetsmisbruk og vilkårlighet. En riktig, upartisk og konsekvent rettsanvendelse vil ivareta hensynet til rettferdighet og likebehandling med andre tilsvarende tilfeller.

Avgrensning og metode

I prosjektet har vi undersøkt om kommunen følger forvaltningslovens (fvl) regler om klagesaksbehandling av enkeltvedtak. Vi undersøkte klagesaker fra perioden 2011 t.o.m. mai 2013, innenfor to saksområder: Etableringstilskudd til ny bolig/leilighet og flykningtjenesten. I undersøkelsen er det fokus på forvaltningslovens regler om klagesaksbehandling, herunder forvaltningsrettens likebehandlingsprinsipp. Vi har ikke gjort vurdering av saksinnhold og avgjørelser i de aktuelle sakene.

Gjennomgangen er basert på møter og samtaleintervju med aktuelle personer i kommunens administrasjon, gjennomgang av saker, dokumentanalyse av relevant dokumentasjon og informasjon.

Revisjonskriterier

På grunnlag av forvaltningsloven og likebehandlingsprinsippet i forvaltningsretten har vi utarbeidet følgende revisjonskriterier (se pkt 2.5 i rapporten):

- Krav til begrunnelse av vedtak
- Krav til underretning om vedtak
- Klagerett
- Krav til saksforberedelse i klagesaker
- Klagesaksbehandling hos underinstans
- Klagesaksbehandling hos klageinstans
- Likebehandlingsprinsippet

Underretning om enkeltvedtak

Prosjektet omfattet bl.a. en gjennomgang av 15 saker for å undersøke om kommunen ved underretning om enkeltvedtak, har opplyst om klageadgang m.v. i henhold til fvl. § 27 tredje og fjerde ledd. Gjennomgangen viste at det i 14 saker var én eller flere mangler ved underretningene. I alle disse sakene ble kommunens vedtaksmal i ePhorte¹ benyttet. På grunnlag av resultatene fra gjennomgangen anbefaler revisjonen at kommunen sikrer at underretning om vedtak følger gjeldende lovkrav. Revisjonen anbefaler kommunen å revidere aktuelle vedtaksmaler for å bidra til å sikre at underretning om enkeltvedtak følger lovkrav.

Rådmannen har gitt uttrykk for et generelt ønske om mer kompetanse om enkeltvedtak og klageadgang i kommuneorganisasjonen. Revisjonsprosjektet har avdekket at forvaltningen ikke fullt ut overholder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak og klageadgang. Revisjonen anbefaler derfor kommunen å styrke kompetansen om forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak og klage.

---

¹ Kommunens elektroniske saksbehandlingssystem.

Klagesaker

Revisjonen undersøkte alle klagesaker vedrørende etableringstilskudd og tjenester innenfor flyktningsjenesten fra undersøkelsesperioden. Det var totalt 5 klagesaker. Tre saker gjaldt klage over avslag på etableringstilskudd. I 2 av disse ble vedtak om avslag opprettholdt av klageinstans, mens i en tredje sak ble tilskudd innvilget. Flyktningsjenesten behandlet to klagesaker². I begge sakene opprettholdt klageinstansen de opprinnelige avslagsvedtakene.

Undersøkelsen viste mangler ved klageinstansens begrunnelse i fire av vedtakene. Revisjonen mener at kommunen bør sikre at alle enkeltvedtak blir begrunnet iht. loven. I tilfeller hvor klageinstans bruker administrasjonens saksfremlegg som begrunnelse for vedtak, bør dette komme tydelig frem i vedtaket.

I de undersøkte saksområdene foreligger det ikke dokumenterte rutiner eller tiltak for å sikre likebehandling i saksbehandling. Revisjonen anbefaler kommunen å etablere rutiner som bidrar til å sikre at det ikke skjer usaklig forskjellsbehandling. I saker hvor forskjellsbehandling anføres som klagebegrunnelse, bør kommunen tilse at anførslene blir besvart og begrunnet ved klagesaksbehandling.

Anbefalinger

På bakgrunn av undersøkelsen kommer revisjonen med følgende anbefalinger:

- Kommunen bør styrke kompetansen om forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak og regler om klage.
- Kommunen bør sikre at underretning om enkeltvedtak følger forvaltningslovens bestemmelser, og kommunen bør revidere aktuelle dokumentmaler for å bidra til at underretning følger lovkrav.
- Kommunen bør sikre at enkeltvedtak blir begrunnet i henhold til forvaltningslovens bestemmelser.
- Kommunen bør etablere rutiner som bidrar til å sikre at det ikke skjer usaklig forskjellsbehandling. Kommunen bør tilse at anførsler om forskjellsbehandling blir besvart og begrunnet ved klagesaksbehandling.

---

² Den ene saken gjaldt klage over avslag på introduksjonsstøtte. Den andre gjaldt klage over avslag på tilskudd til sertifikat.

INNHOLD

SAMMENDRAG	1
FORORD	4
1 INNLEDNING	5
1.1 Bakgrunn	5
1.2 Problemstillinger, avgrensning og metode	5
1.3 Faktasjekk og høring	6
2 REVISJONSKRITERIER	7
2.1 Innledning	7
2.2 Forvaltningsrett	7
2.3 Forvaltningsloven	7
2.4 Likebehandling	11
2.5 Utledning av revisjonskriterier:	12
3 ETABLERINGSTILSKUDD OG FLYKTNINGTJENESTEN.....	13
3.1 Innledning	13
3.2 Etableringstilskudd til ny bolig/leilighet	13
3.3 Flyktningtjenesten.....	13
4 UNDERRETNING OM ENKELTVEDTAK	15
4.1 Innledning	15
4.2 Underretning om enkeltvedtak.....	15
4.3 Gjennomgang av saker	15
4.4 Revisjonens vurdering	16
5 KLAGESAKSBEHANDLING OG KLAGESAKER.....	17
5.1 Innledning	17
5.2 Likebehandling	17
5.3 Etableringstilskudd	17
5.4 Flyktningtjenesten.....	18
5.5 Gjennomgang av klagesaker.....	18
6 KONKLUSJON OG ANBEFALINGER.....	22
6.1 Konklusjon	22
6.2 Anbefalinger.....	22
7 HØRING	23
7.1 Kommunens høringssvar.....	23
8 DOKUMENTOVERSIKT	24
 Figurliste:	
Figur 1 Gangen i en klagesak	8
Tabelloversikt:	
Tabell 1 Etableringstilskudd	18

FORORD

Kommunerevisjonen Vest, Vest-Agder IKS har gjennomført et forvaltningsrevisjonsprosjekt i Hægebostad kommune med tema saksbehandling iht. saksbehandlingsregler i forvaltningsloven. Prosjektet er prioritert i planen for forvaltningsrevisjon for Hægebostad kommune for perioden 2012-2015. Kontrollutvalget bestilte gjennomføringen av prosjektet i møtet 4.12.12.

Revisjonen har gjennomført prosjektet fra juni til november 2013. Undersøkelsen er gjort i tråd med fastsatt standard for forvaltningsrevisjon RSK 001. Revisjonen vil takke Hægebostad kommune for et godt samarbeid under gjennomføringen av prosjektet.

Prosjektet er gjennomført av revisjonssjef Irene Loka og forvaltningsrevisor Veronika Andresen. Irene Loka er oppdragsansvarlig for forvaltningsrevisjonen.

Flekkefjord, 26.11.13

Irene Loka
Revisjonssjef

Veronika Andresen
Forvaltningsrevisor

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

I planen for forvaltningsrevisjon i Hægebostad kommune for perioden 2012-2015, er det prioritert et prosjekt der en skal vurdere om kommunens saksbehandling er i henhold til saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven. Kontrollutvalget bestilte prosjektet i møte 4.12.12, og vedtok i møtet 28.5.13 revisjonens forslag til prosjektplan. Arbeidet med prosjektet startet i juni 2013.

1.2 Problemstillinger, avgrensning og metode

Formål og problemstillinger

Kontrollutvalget i Hægebostad bestilte forvaltningsrevisjonsprosjektet «*Vurdere om kommunens saksbehandling er i henhold til saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven.*» Kontrollutvalget ønsker at det særlig fokuseres på klagesaksbehandling, herunder likebehandling, både når det gjelder flyktingtjenesten og tildeling av etableringstilskudd.

Formålet med prosjektet er å undersøke om innbyggerne får klagesaker behandlet i henhold til saksbehandlingsregler i forvaltningsloven. Saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven skal beskytte borgerne mot myndighetsmisbruk og vilkårlighet fra forvaltningens side. En riktig, upartisk og konsekvent rettsanvendelse vil ivareta hensynet til rettferdighet og likebehandling med andre tilsvarende tilfeller.

I prosjektplanen er følgende problemstilling utformet:

- *Overholder kommunen forvaltningslovens regler om klagesaksbehandling av enkeltvedtak?*

Avgrensning

I prosjektet undersøker vi om kommunen følger forvaltningslovens regler om klagesaksbehandling av enkeltvedtak. Prosjektet er avgrenset til å undersøke klagesaker vedrørende etableringstilskudd til ny bolig/leilighet og tjenester innenfor flyktingtjenesten. Prosjektet har ikke som tema å undersøke praksis vedrørende de øvrige saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven. Unntaksvis er det imidlertid gitt noen kommentarer til disse. Det faller også utenfor prosjektet å gjøre en vurdering av saksinnhold og avgjørelser i de enkeltvedtakene vi undersøker.

Ut fra prosjektets tidsramme foretok vi en hensiktsmessig avgrensning i tid for prosjektet. Vi undersøkte klagesaker behandlet i perioden 2011-2013 (t.o.m. mai).

Metode

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i henhold til krav fastsatt i kommuneloven § 78, forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner og RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon. Forvaltningsrevisjon er ifølge nevnte regler, å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Revisjonen har før igangsetting av prosjektarbeidet vurdert egen uavhengighet når det gjelder Hægebostad kommune, jf. kommuneloven § 79 og revisjonsforskriften kapittel 6. Vi kjenner ikke til forhold som er egnet til å svekke tilliten til vår uavhengighet og objektivitet.

Den metodiske tilnærmingen i prosjektarbeidet er i hovedsak gjennomført ved en metodisk triangulering³. Vi har søkt svar på problemstillingen med utgangspunkt i en kombinasjon av møter og samtaler med

³ Metodetriangulering innebærer at bestemte fenomener studeres fra ulike synsvinkler og synspunkter, og at problemstillingen belyses ved hjelp av forskjellige metoder (S. Grønmo, *Samfunnsvitenskapelige metoder*).

aktuelle personer i kommunen, dokumentanalyse og gjennomgang av saker fra prosjektets undersøkelsesperiode.

Møte og samtaleintervju

Revisjonen har avholdt oppstartsmøte med rådmannen og flyktningkonsulenten. Flyktningkonsulenten og enhetslederen for plan og drift er oppnevnt som kontaktpersoner i prosjektet. Vi har hatt løpende dialog og korrespondanse underveis i prosjektet med kontaktpersonene, samt øvrige medarbeidere etter behov.

Vi har gjennomført samtaleintervjuer med flyktningkonsulenten. Intervjuene er verifiserte. Vi har mottatt skriftlig dokumentasjon og informasjon fra flyktningkonsulenten og enhetslederen for plan og drift.

Gjennomgang av saker

Revisjonen har undersøkt saker som var mottatt/registrert og behandlet i undersøkelsesperioden. Revisjonen undersøkte samtlige klagesaker fra undersøkelsesperioden vedrørende etableringstilskudd og tjenester innenfor flyktningtjenesten. Det var til sammen 5 klagesaker. Revisjonen har i tillegg gått gjennom et tilfeldig utvalg av 10 andre enkeltvedtak for å undersøke om kommunen ved underretning om vedtak har opplyst om klageadgang m.v. iht. forvaltningsloven.

Dokumentanalyse

Vi har sett på relevant dokumentasjon for flyktningtjenesten, bl.a. vedtatt flyktningplan, og relevant dokumentasjon vedrørende etableringstilskudd, bl.a. vedtatte reglementer for etableringstilskudd. Vi har gjennomgått sakspapirer i klagesaker og andre saker med enkeltvedtak.

Gyldighet og pålitelighet

Med gyldige data (validitet) menes at det skal være samsvar mellom problemstilling og revisjonskriteriene for undersøkelsen, og de data som er samlet inn. Vi mener at data i denne undersøkelsen er egnet til å svare på problemstillingen (innenfor avgrensningen av prosjektet) ved at vi har relevant og tilstrekkelig informasjon. Gyldighet er sikret gjennom kombinasjon av faktafunn fra dokumentanalyse bl.a. ved gjennomgang av enkeltvedtak og klagesaker, samt muntlig og skriftlig informasjon fra kommunen.

Med pålitelige data (reliabilitet) mener vi at data skal være mest mulig presise og nøyaktige. For å sikre at data er pålitelige, er det nødvendig å vurdere eventuelle feilkilder. Dette er ivaretatt ved kvalitetssikring av faktaopplysningene som er fremkommet fra dokumenter, og verifisering av faktaopplysninger fra intervju og mottatt informasjon og dokumentasjon.

1.3 Faktasjekk og høring

Rapporten har vært til faktasjekk i kommunen. På bakgrunn av tilbakemelding fra kommunen har revisjonen foretatt en endring i rapporten.

Rapporten ble sendt på høring til kommunen ved rådmannen den 8. november 2013. Høringsfristen ble satt til 22. november 2013. Kommunen hadde ingen kommentarer til rapporten.

2 REVISJONSKRITERIER

2.1 Innledning

Vi vil i dette kapittelet utlede revisjonskriteriene for problemstillingen vi belyser i dette forvaltningsrevisjonsprosjektet. Revisjonskriterier er de krav og forventninger som benyttes for å vurdere kommunens praksis. Sammenholdt med faktabeskrivelsen danner revisjonskriteriene grunnlag for de analyser og vurderinger som foretas, samt de konklusjoner som trekkes. De gir et viktig grunnlag for å kunne dokumentere eventuelle avvik eller svakheter.

Revisjonskriteriene utledes på bakgrunn av prosjektets problemstilling. Prosjektet omhandler klagesaksbehandling av klagesaker innen etableringstilskudd og flykningtjenesten. I dette kapittelet presenteres en oversikt over regelverket som regulerer klagesaksbehandling av enkeltvedtak, informasjon om likebehandlingsprinsippet⁴ i forvaltningsretten, samt utledning av revisjonskriterier i prosjektet.

2.2 Forvaltningsrett

Forvaltningsretten er regler for hvordan forvaltningen skal utøve sin virksomhet. Forvaltningsretten inneholder hovedsakelig to typer regler. *Kompetanseregler* som angir hva forvaltningen kan bestemme og hvem som kan bestemme det, og *saksbehandlingsregler* som omhandler hvordan forvaltningen skal gå frem for å utøve sin myndighet. Sakbehandlingsregler finner vi i forvaltningsloven, spesiallovgivning (særlover), uskrevne rettsregler og rettslige normer, og forvaltningspraksis (sedvane).

2.3 Forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder all virksomhet som drives av forvaltningsorganer. Hovedformålet med forvaltningsloven er å legge til rette for en betryggende saksbehandling som skal sikre at forvaltningen treffer riktige avgjørelser som ivaretar partenes rettsikkerhet, uten at dette i for stor grad går på bekostning av forvaltningens effektivitet og mulighet til å behandle saker innen rimelig tid og med rimelig bruk av ressurser.⁵

Det mest sentrale hensynet i loven er hensynet til partenes rettsikkerhet. I dette ligger det at loven er ment å gi garantier for at forvaltningen treffer avgjørelser som er basert på riktige fakta, en riktig forståelse av rettsreglene, og et faglig forsvarlig skjøn basert på objektive vurderinger. Saksbehandlingsreglene skal med andre ord beskytte borgerne mot myndighetsmisbruk og vilkårlighet fra forvaltningens side. En viktig garanti for partenes rettsikkerhet er at partene skal ha mulighet til å komme med innspill i saker som angår dem, og til å uttale seg og imøtegå opplysninger eller foreløpige vurderinger som er til ugunst for dem. En riktig, upartisk og konsekvent rettsanvendelse vil også ivareta hensynet til rettferdighet og likebehandling med andre tilsvarende tilfeller.⁶

Forvaltningsloven er inndelt i flere deler. Det første kapittelet omhandler lovens virkeområde og definisjoner. Kapittel 2 og 3 gjelder all forvaltningsvirksomhet, og har regler om habilitet, veiledningsplikt og saksbehandlingstid. Kapittel 4-6 er regler som kun gjelder enkeltvedtak. Kapittel 4 har regler om saksforberedelse, forhåndsvarsel, forvaltningens plikt til å informere partene om forhold som angår dem, krav til forsvarlig utredning og regler om partenes rett til innsyn i sakens dokumenter. Kapittel 5 har regler om formkrav for enkeltvedtak, regler om at vedtak skal begrunnes og regler om innholdet i begrunnelsen, samt regler om underretning av vedtak. Hensynet til partenes rettsikkerhet ligger også bak prinsippet om at partene har rett til å få saker om enkeltvedtak behandlet i to instanser, og forvaltningens mulighet til å omgjøre vedtak som viser seg å være uriktige eller uheldige. Reglene som gjelder for klage og omgjøring står i kapittel 6. Kapittel 7 og 8 har regler om forskrifter og bestemmelser av virkningen av feil, om utsatt

⁴ De fem øvrige er: Legalitetsprinsippet, forsvarlighetsprinsippet og saklighetsprinsippet, forholdsmessighetsprinsippet, offentlighetsprinsippet, og prinsippet om domstolens prøvingsrett.

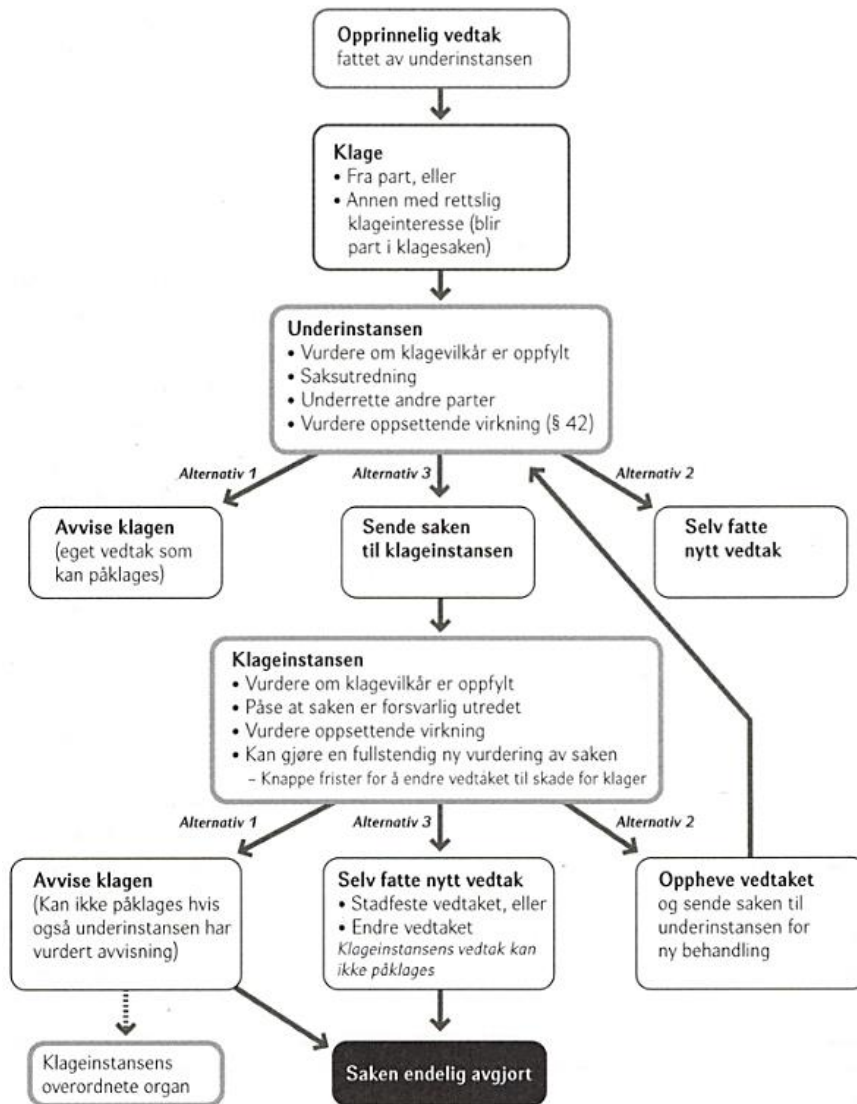
⁵ Kap 1 pkt 1.1.2 Veileder og kommentarutgave til Forvaltningsloven i kommunene (2011). Av K. Grimstad og S. Halvorsen.

⁶ Kap 1 pkt 1.1.2 Veileder og kommentarutgave til Forvaltningsloven i kommunene (2011). Av K. Grimstad og S. Halvorsen.

iverksetting av vedtak og om ikrafttredelse. Under gis en fremstilling av reglene for klage i kapittel 6, og en fremstilling av noen av definisjonene i kapittel 1.

2.3.1 Klagesaksbehandling

Ved underretning om et enkeltvedtak skal det fremgå at det er adgang til å klage, det skal gis opplysninger om klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved å klage, samt om retten til å se sakens dokumenter, jf. fvl. §§18, 19 og 27 tredje ledd. De som ikke er tilfreds med et enkeltvedtak har således en lovbestemt klageadgang, og alle enkeltvedtak kan påklages til overordnet organ, jf. fvl. § 28 første ledd. Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken. Figur 1 viser gangen i en klagesak.

Figur 1 Gangen i en klagesak⁷

Klageinstans

Erklæring om klage skal fremsettes for det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen/førsteinstans), jf. fvl. § 32 bokstav a. Klage over kommunale vedtak skal i utgangspunktet behandles internt i kommunen, med mindre noen annet fremgår av spesiallovgivning. Utgangspunktet er at kommunestyret er klageinstans for vedtak fattet av underordnede organer, men kommunestyret kan

⁷ Kap 17 pkt 17.10.7 Veileder og kommentarutgave til Forvaltningsloven i kommunene (2011). Av K. Grimstad og S. Halvorsen.

bestemme at formannskapet skal være klageorgan, jf. fvl. § 28 første ledd. Et annet alternativ er at kommunestyret bestemmer at en eller flere særskilt klagenemnder oppnevnt av kommunestyret skal være klageorgan. For enkeltvedtak truffet av kommunestyret er departementet klageinstans, jf. fvl. § 28 annet ledd annet punktum.

I spesiallovgivningen finnes det en rekke særregler om klage som avviker noe fra forvaltningslovens regler. I mange spesiallover er det fastsatt klageordninger som fraviker fra forvaltningsloven § 28 annet ledd, ved at det uttrykkelig er fastsatt at klage over kommunale vedtak skal behandles av et statlig organ.⁸ I slike tilfeller må kommunen som sådan anses som underinstans i klagesaken, uavhengig av hvilket organ i kommunen som fattet vedtaket eller behandler klagesaken i første instans.⁹ I praksis betyr dette at svært mange kommunale forvaltningsvedtak behandles av fylkesmannen, og ikke av kommunale klagenemnder eller kommunestyret selv.

Klagefrist, og krav til innhold og utforming av klagen

Fristen for å klage er 3 uker fra det tidspunkt underretningen om vedtaket er kommet frem til vedkommende part, jf. fvl. § 29 første ledd. Klagen kan tas til behandling selv om klagefristen er oversittet (oppreisning), jf. fvl. § 31 første ledd.

I fvl. § 32 er det gitt en del krav til innhold, utforming og adressat for klagen. En del krav er absolutte, andre fremstår mer som retningslinjer. Dersom klagen inneholder feil eller mangler, må forvaltningsorganet gi klageren anledning til å rette feilene, jf. fvl. § 32 tredje ledd. Dette inngår også som del av forvaltningens alminnelige veiledningsplikt. Et absolutt krav er at klagen skal fremsettes for det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket. Klagen skal normalt være skriftlig. Klagen skal være undertegnet og vise til vedtak det klages på, og oppgi endringer som ønskes i vedtaket det klages over, jf. fvl. § 32 første ledd. I § 32 annet ledd heter det at klagen også bør nevne de grunner klagen støtter seg til. Dette er en oppfordring til klageren om å underbygge sitt krav ved å vise til aktuelle rettsregler eller relevante fakta. Forvaltningsorganet bør hjelpe til med å utarbeide klager og andre dokumenter når det synes å være behov for slik hjelp.

Saksforberedelsen i klagesak

Under hele klagesaksbehandlingen, både for underinstansen og klageinstansen, gjelder alle reglene for saksforberedelse og vedtak i forvaltningslovens kap 4 (om saksforberedelse av enkeltvedtak) og 5 (om vedtaket), med mindre annet er bestemt i § 33 første ledd. De alminnelige reglene i kap 2 og 3 som gjelder for all «virksomhet» som drives av et forvaltningsorgan gjelder også. Underinstansen skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til, jf. fvl. § 33 annet ledd. Dette innebærer ikke plikt til en full ny saksutredning, men å kontrollere om nye momenter som kommer frem i klagen er riktige, og å foreta andre nødvendige undersøkelser for å kunne gjøre en forsvarlig vurdering av forhold som tas opp i klagen. For øvrig er det klageinstansen som har ansvaret for at klagesaker «er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes», og klageinstansen kan pålegge underinstansen å gjøre ytterligere undersøkelser utover det underinstansen i utgangspunktet har plikt til, jf. § 33 femte ledd. Saksforberedelsen i underinstansen kan gjøres av de samme personene som var med på å forberede eller fatte vedtaket som er påklaget.¹⁰

Før nytt vedtak fattes, må eventuelle andre parter i klagesaken varsles «snarest mulig» og få anledning til å uttale seg om klagen innen en nærmere angitt frist, jf. fvl. § 33 tredje ledd. Dersom underinstansen tar klagesaken opp til realitetsbehandling (ikke avviser den), har den to alternativer, endring av vedtaket i klagerens favør eller vedtaket opprettholdes og saken sendes til klageinstansen, jf. fvl. § 33 annet ledd. Dersom underinstansen endrer eller opphever det opprinnelige vedtaket, er dette et nytt enkeltvedtak. Dersom underinstansen ikke endrer vedtaket, dvs. at den ikke «finner klagen begrunnet», følger det av § 33 fjerde ledd, at saken skal sendes til klageinstansen for endelig avgjørelse så snart denne er ferdig tilrettelagt av underinstansen. Alle sakens dokumenter skal oversendes klageinstansen, og underinstansen kan gi klageinstansen en uttalelse om saken.

⁸ Kap 17 pkt 17.5.5 Veileder og kommentarutgave til Forvaltningsloven i kommunene (2011). Av K. Grimstad og S. Halvorsen.

⁹ Kap 17 pkt 17.4.2 Veileder og kommentarutgave til Forvaltningsloven i kommunene (2011). Av K. Grimstad og S. Halvorsen.

¹⁰ Kap 17 pkt 17.9.2 i veileder og kommentarutgave til Forvaltningsloven i kommunene (2011). Av K. Grimstad og S. Halvorsen.

Klageinstansen kompetanse

Klageinstansen har plikt til å avvise klagen dersom vilkårene for å behandle den ikke er oppfylt, jf. fvl. § 34 første ledd. Klageinstansen kan vurdere spørsmålet om avvisning på fritt grunnlag, og avvisning av klagen regnes som et eget enkeltvedtak, jf. fvl. § 2 tredje ledd. Klageinstansens vedtak i klagesak kan normalt ikke påklages, jf. fvl. § 28 tredje ledd, men klageinstansens avvisningsvedtak kan påklages på vanlig måte til klageinstansens nærmeste overordnede organ, jf. fvl. § 28 tredje ledd annet punktum.¹¹

Dersom klageinstansen ikke avviser klagen, men tar den opp til realitetsbehandling har den to alternativer, den kan selv treffe nytt vedtak i saken eller oppheve det og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling, jf. fvl. § 34 fjerde ledd. Dersom klageinstansen selv treffer nytt vedtak, kan det gå ut på å stadfeste underinstansens vedtak eller det kan være et nytt vedtak med et annet innhold.

Klageinstansens kompetanse til å overprøve det opprinnelige vedtaket er svært vid, og den kan prøve alle sider av saken, jf. fvl. 34 annet ledd. Klageinstansen skal vurdere de synspunkter klageren kommer med, og kan også ta opp andre forhold enn de underinstansen har vurdert, og fatte nytt vedtak med et helt annet innhold enn det vedtaket som ble påklaget.¹² Klageinstansen står i utgangspunktet fritt til å behandle saken på nytt og å fatte den avgjørelsen den mener er riktig, men det er tatt inn noen begrensinger til å endre underinstansens vedtak til skade for klageren.

Omgjøring av vedtak uten klage

Et forvaltningsorgan kan omgjøre sitt eget vedtak uten at det er påklaget dersom endringen ikke er til skade for noen som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser, eller dersom underretningen ikke er kommet fram til vedkommende og vedtaket ikke er offentlig kunngjort, eller dersom vedtaket må anses ugyldig, jf. fvl. § 35 første ledd. Vedtaket kan også omgjøres av klageinstans, eller av annet overordnet organ. Et vedtak kan omgjøres til skade for en part under bestemte vilkår i loven.

Sakskostnader

Dersom et enkeltvedtak blir endret på en måte som er til gunst for en part, som følge av klagebehandling eller omgjøring etter forvaltningens eget initiativ, kan parten som hovedregel kreve de om kostnadene han har hatt i forbindelse med endringssaken, dekket av forvaltningen, jf. fvl. § 36.

2.3.2 Definisjoner

Kapittel 1 i forvaltningslovens angir definisjoner av sentrale begreper i loven. Definisjonene avgrensner virkeområdet til de enkelte bestemmelsene i loven. Riktig begrepsbruk og kjennskap til forvaltningslovens regler er derfor av avgjørende betydning. I dette prosjektet undersøker vi enkeltvedtak og derfor er dette begrepet i hovedfokus.

I forvaltningsloven er et «vedtak» definert som en

«..avgjørelse som treffes under utøving av offentlig myndighet og som generelt eller konkret er bestemmende for rettigheter eller plikter til private personer (enkeltpersoner eller andre private rettssubjekter)», fvl. § 2, 1. ledd bokstav a.

Forskrifter og enkeltvedtak er en *type* vedtak.¹³ En *forskrift* er i fvl. definert som et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer. *Enkeltvedtak* er definert som et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer, jf. fvl. § 2, 1 ledd bokstav b og c.

I begrepet «avgjørelse», i definisjonen av vedtak, ligger det at det må dreie seg om en form for *beslutning*, f.eks. at avgjørelsen markerer at saksforberedelsen og foreløpige vurderinger er avsluttet, og at organet

¹¹ Det er gjort unntak fra dette i fire nærmere bestemte tilfeller, angitt i bestemmelsens bokstav a til d.

¹² Kap 17 pkt 17.10.3 i veileder og kommentarutgave til Forvaltningsloven i kommunene (2011). Av K. Grimstad og S. Halvorsen.

¹³ I prinsippet er det ikke noe i veien for at et vedtak kan være både enkeltvedtak og forskrift. Det finnes vedtak som kan være bestemmende for bestemte personers rettigheter og plikter, og samtidig ha betydning for rettigheter og plikter til en videre, ubestemt personkrets, f.eks. et vedtak om områdevern etter naturmangfoldloven (Grimstad og Halvorsen, 4.3.3).

tar et offisielt standpunkt vedrørende det saken dreier seg om.¹⁴ Faktiske handlinger¹⁵ vil ikke i seg selv regnes som «avgjørelser», men beslutning om at slike skal gjennomføres, vil derimot ofte regnes som enkeltvedtak.¹⁶

Det er bare avgjørelser som fattes «*under utøving av offentlig myndighet*», som omfattes av vedtaksbegrepet.¹⁷ Avgjørelser av privatrettslig karakter anses ikke som vedtak, som f.eks. kommunens forretningsdrift, inngåelse av avtaler, kjøp og salg osv. Heller er det ikke vedtak når kommunen i kraft av å være grunneier gir privatrettslige lån eller garantier, eller gir penger/ytelser som gave uten at dette er forankret i regelverk eller fast praksis. Innvilgelse av forskjellige former for tjenester, serviceytelser og plass på offentlige institusjoner mv. må klart anses som vedtak hvis tjenestene er forankret i lov eller fast praksis.¹⁸ Dersom det gjelder tjenester eller ytelser som ikke er fastsatt i lov eller annet generelt regelverk, er det mer tvilsomt om tildelingen vil anses som enkeltvedtak. Det samme gjelder også for typer tjenester som det offentlige normalt ikke har noe ansvar for. Innvilgelse av søknader om økonomiske ytelser fastsatt i lov eller annet regelverk, er klart nok enkeltvedtak. Det gjelder også andre former for offentlig støtte og subsidier, dersom denne er del av en etablert praksis eller fast ordning, og det er skapt en berettiget forventning om at man kan søke om slik støtte. Lån og garantier som ytes på vanlige markedsvilkår anses ikke som vedtak. Derimot er gunstige lån å anse som enkeltvedtak dersom disse f.eks. er rentefrie.¹⁹

Videre er det bare avgjørelser som er «*bestemmende*» for rettigheter eller plikter som regnes som vedtak. Avgjørelsen må ikke bare «gjelde» eller «angå» vedkommendes rettsstilling, den må også være bestemmende. Det som helt klart regnes som enkeltvedtak, er alle avgjørelser av rettigheter man har eller kan ha krav på i medhold av lov, selv om avgjørelsen beror på forvaltningens frie skjønn.²⁰

Begrepene «*rettigheter eller plikter*» skal forstås ganske vidt. I enkeltvedtak må avgjørelsen være bindende for den enkeltes rettigheter, plikter eller frihet til å foreta seg noe. Som hovedregel er det bare avgjørelser som er bestemmende for materielle rettigheter eller plikter som omfattes av enkeltvedtaksbegrepet. Avgjørelser som bare har prosessuell betydning, dvs. som ikke avgjør det saken i sitt innhold dreier seg om, skal i utgangspunktet ikke regnes som egne enkeltvedtak.²¹

2.4 Likebehandling

Det er et grunnleggende prinsipp for utøvelse av forvaltningsmyndighet at like tilfeller skal behandles likt. Forvaltningsretten oppstiller ikke noe forbud mot forskjellsbehandling, men gjennom ulovfestet rett er det etablert rammer for hva som regnes som overskridelse av forvaltningens myndighet. Et forvaltningsorgan overskrider sin forvaltningsmyndighet dersom organet bedriver usaklig og urimelig forskjellsbehandling. Det er et klart forbud mot usaklig forskjellsbehandling/diskriminering som følge av:²²

- Utenforliggende eller usaklige hensyn
- Vilkårlige og/eller sterkt urimelige avgjørelser
- Uforholdsmessige vilkår for å gi en tillatelse

¹⁴ Kriteriet «avgjørelse» innebærer at innstillinger, uttalelser, råd, forslag, utredninger osv. normalt ikke anses som vedtak. (Grimstad og Halvorsen, 4.2.2).

¹⁵ Som faktiske handlinger regnes alle former for fysiske tiltak, som f.eks. pågripelser, ransakinger, fysisk tvangsgjennomføring, befaringer og andre typer granskning.

¹⁶ Grimstad og Halvorsen, «Forvaltningsloven i kommunene. Veiledning og kommentarer» 4.2.2.

¹⁷ Avgjørelser som f.eks. å pålegge plikter, nedlegge forbud, kreve inn avgifter, vedta forskrifter, innvilgelse av lovfastsatte tjenester, ytelser og tilskudd, og å gi tillatelser og bevilninger.

¹⁸ Eksempler på hva som regnes som enkeltvedtak: opptak i skole og barnehage, avgjørelser av krav om helse- og omsorgstjenester, vedtak om ytelser og tjenester fra barnevernet, avgjørelser om tildeling av sosiale tjenester, tildeling av kommunal bolig (avgjørende at tildelingen har form for støtteordning),

¹⁹ Grimstad og Halvorsen, «Forvaltningsloven i kommunene. Veiledning og kommentarer» 4.2.3.

²⁰ Grimstad og Halvorsen, «Forvaltningsloven i kommunene. Veiledning og kommentarer» 4.2.4.

²¹ Grimstad og Halvorsen, «Forvaltningsloven i kommunene. Veiledning og kommentarer» 4.2.5.

²² Torstein Eckhoff og Eivind Smith, Forvaltningsrett (1997).

Usaklig forskjellsbehandling foreligger når forvaltningsorganet behandler tilnærmet like saker ulikt og ikke kan oppgi noen saklig grunn for forskjellbehandlingen, eller den ulike behandlingen virker urimelig eller urettferdig. Den som påberoper seg usaklig forskjellsbehandling må kunne vise til et annet tilfelle som er likt, men med et annet resultat, jf. fvl. § 32 andre og tredje ledd.

2.5 Utleddning av revisjonskriterier:

På grunnlag av forvaltningsloven og likebehandlingsprinsippet i forvaltningsretten har vi utarbeidet følgende revisjonskriterier:

➤ **Begrunnelse av vedtak**

Enkeltvedtak skal grunngis, og denne skal gis samtidig med at vedtaket treffes. I andre saker enn klagesaker kan forvaltningsorganet la være å gi samtidig begrunnelse dersom det ikke er grunn til å tro at noen part vil være misfornøyd med vedtaket, jf. fvl. § 24, 1. og 2. ledd. Begrunnelsen av vedtaket bør gis i underretningen av vedtaket, jf. fvl. § 27, 2. ledd.

➤ **Underretning om vedtak**

Organet som har truffet et enkeltvedtak skal sørge for at partene skriftlig underrettes om vedtaket så snart som mulig. I underretning av enkeltvedtak skal det opplyses om klageadgang, klagefrist, klageinstans og fremgangsmåte ved klage, samt om retten etter § 18, jf. § 19 til å se sakens dokumenter, jf. fvl. 27, 3. ledd.

➤ **Klagerett**

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til klageinstansen som er nærmest overordnet underinstansen, jf. fvl. § 28, 1. ledd.

➤ **Saksforberedelse i klagesaker**

Underinstansens forberedelse av klagesaken skal følge forvaltningslovens regler for saksforberedelse og vedtak i fvl. kap. IV og V, jf. fvl. § 33, 1. ledd.

➤ **Klagesaksbehandling hos underinstans**

Dersom underinstansen tar klagesaken opp til realitetsbehandling (ikke avviser den), har den to alternativer, endring av vedtaket i klagerens favør eller at vedtaket opprettholdes. Dersom vedtaket opprettholdes sendes saken til klageinstansen for endelig avgjørelse så snart denne er ferdig tilrettelagt av underinstansen, jf. fvl. § 33 2. og 4. ledd.

➤ **Klagesaksbehandling hos klageinstans**

Dersom klageinstansen ikke avviser klagen, men tar den opp til realitetsbehandling har den to alternativer, den kan treffe nytt vedtak i saken eller oppheve det og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling, jf. fvl. § 34.

➤ **Likebehandlingsprinsippet**

Kommunen skal sikre at det ikke skjer usaklig forskjellsbehandling. Ved forskjellsbehandling må forvaltningsorganet oppgi saklig grunn for forskjellsbehandlingen.

3 ETABLERINGSTILSKUDD OG FLYKTINGTJENESTEN

3.1 Innledning

I dette kapittelet gis det en presentasjon av de to saksområdene: Etableringstilskudd til ny bolig/leilighet og flyktingtjenesten. Her omtales relevante lover og regelverk, informasjon om saksbehandling og klageinstans innenfor hvert saksområde. Gjennomgang av saker presenteres i kommende kapitler.

3.2 Etableringstilskudd til ny bolig/leilighet

Hægebostad kommune har regler for tildeling av etableringstilskudd til kommunens innbyggere.²³ Reglene for etableringstilskudd har vært endret to ganger i undersøkelsesperioden for dette prosjektet. Dagens regler ble vedtatt i kommunestyret 25. april 2013, med virkning fra 1. januar 2013.²⁴ Før disse gjaldt regler vedtatt 16. oktober 2012²⁵, som var en revidert versjon av regler vedtatt 23. november 2006.

I det gjeldende reglementet, vedtatt 25.4.13, står det følgende om etableringstilskudd:

«Som eit av fleire verkemiddel for å stimulere oppfylling av kommuneplanen for Hægebostad kommune, om auke i folketalet blir det gitt tilskott til dei som byggjer nytt bustadhus/leilegheit i Hægebostad kommune»

I dagens reglement gis det tilskudd på kr 50 000 til nytt bolighus/leilighet.²⁶ Det blir kun gitt ett tilskudd per ny helårsbolig. Det kan også gis tilskudd til bygging av bolighus/leiligheter for helårs utleie. Reglementet har regler om vilkår for å søke om tilskudd.²⁷ De tidligere reglementene hadde delvis andre kriterier og vilkår for søknad og tildeling av etableringstilskudd.

3.2.1 Saksbehandling og klageinstans

I reglementene står det at rådmannen er delegert myndighet til å avgjøre søknader om tilskudd. Vedtaksmyndigheten er videre delegert til enhetslederen for plan og drift. Ved saksbehandling av søknadene er det forvaltningslovens regler om enkeltvedtak som gjelder. Formannskapet er klageinstans. I reglementet av 25.4.13, står det at formannskapet også skal behandle prinsipielle saker som gjelder tolking av regelverket.

3.3 Flyktingtjenesten

I Hægebostad kommune er flyktingkonsulenten tillagt ansvaret for bosetting og oppfølging av flyktninger i kommunen.²⁸ Flyktingkonsulenten rapporterer direkte til rådmann og inngår i rådmannens stab. Stillingen er tillagt ansvar for å fatte enkeltvedtak innenfor tildelt arbeidsområde. Flyktingkonsulenten fatter

²³ Vedtatte regler for etableringstilskudd er et generelt vedtak som gir en ubestemt krets av personer en rettighet/gode, noe som taler for at reglene er å anse som en forskrift iht. forvaltningsloven. Forvaltningsloven definerer forskrift som et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer, jf. fvl. § 2 bokstav c.

²⁴ Kommunestyret vedtok 13.12.12 å endre reglene for etableringstilskudd. Daværende ordning falt bort f.o.m. 1.1.13. Det ble vedtatt å innføre ny tilskuddsordning på kr 50 000 til nye boenheter. Rådmannen fikk ansvar for å utarbeide nye retningslinjer til politisk behandling.

²⁵ Formannskapet vedtok 4. 9.12 at retningslinjene for tildeling av etableringstilskudd skulle tas opp til revidering, og at alle søknader innkommet etter denne dato skulle behandles etter reviderte regler. Reviderte regler ble vedtatt i kommunestyret 16.10.12.

²⁶ Ifølge regelverket regnes ny bolig som boliger byggemeldt etter plan- og bygningsloven sin definisjon av nye bolig etter 1.1.13.

²⁷ Vilkår for å kunne søke om etableringstilskudd er at søknad må sendes inn innen 2 måneder etter dato at ferdigattest er utarbeidet. Søknaden skal skrives på eget søknadsskjema. Som vedlegg til søknaden skal legges boligattest fra folkeregisteret og ferdigattest. Søknader uten nødvendige vedlegg vil ikke bli behandlet.

²⁸ Stillingen ble vedtatt opprettet i administrasjonsutvalget i 2010, sak 4/10. Flyktingkonsulenten har bl.a. ansvar for å koordinere flyktingarbeidet, aktivisere samarbeidspartnere, informere om nye flyktninger, utarbeide rutiner, følge opp tiltak, budsjettansvar, følge opp individuelle planer og økonomiske individuelle tilskuddsordninger, skrive saker til politisk behandling, utarbeide flyktingplan, ta avgjørelser/fatte vedtak som gjelder utsøking/bosetting av flyktninger, nasjonalitet, sivilstatus, og tidspunkt for mottak, samt fatte vedtak om introduksjonsprogram. Flyktingtjenesten og NAV samarbeider, men har ulike arbeidsområder vedrørende flyktninger. Flyktingkonsulenten har i hovedsak ansvar for flyktingene når de deltar på introduksjonsprogrammet. Når programmet er gjennomført bistår NAV bl.a. med søknader om individstønning og deltakelse i kvalifiseringsprogram.

enkeltvedtak i følgende sakstyper: Vedtak iht. introduksjonsloven, vedtak iht. lov om sosiale tjenester i NAV²⁹, vedtak iht. flyktningplan, fordeling av engangsstønad ved fødsel og andre utgifter til spesielle aktiviteter for barn^{30 31}.

3.3.1 Særlover og klageinstans

Mange av enkeltvedtakene flyktningkonsulenten fatter, skjer på grunnlag av særlover. Dette gjelder bl.a. introduksjonsloven (intrl) som omhandler innvandreres rett til deltakelse i introduksjonsprogram.³² Ved saksbehandling gjelder forvaltningsloven med de særregler som er fastsatt i introduksjonsloven, jf. intrl. § 21 første ledd. Som enkeltvedtak etter denne loven regnes avgjørelser om tildeling av introduksjonsprogram, introduksjonsstønad, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, vesentlig endring i individuell plan, opphør av introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk eller samfunnskunnskap for den enkelte, permisjon og trekk i introduksjonsstønaden, jf. intrl. § 21 annet ledd.

Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (stnavl) er en annen sentral særlov.³³ Forvaltningsloven gjelder for slike vedtak med de særregler som er fastsatt i lov om sosiale tjenester. Tildeling av sosiale tjenester etter denne loven, regnes som enkeltvedtak, jf. lovens § 41, første og annet ledd.

Enkeltvedtak truffet etter introduksjonsloven og etter lov om sosiale tjenester, kan påklages til fylkesmannen, jf. intrl § 22 første ledd og stnavl. § 47.

3.3.2 Flyktningplan og klageinstans

Hægebostad kommune har utarbeidet en plan for flyktningarbeid for perioden 2012-2014. Planen er sist revidert og vedtatt av kommunestyret i september 2012, «Flyktningplan 2012-2014». Flyktningplanen informerer bl.a. om flyktningtjenestens arbeid, mål, rutiner og økonomi³⁴. Kommunens hovedmål er å opprettholde og øke befolkningen. Flyktningplanens delmål er at:

«Alle flyktninger som blir busett i kommunen skal oppleve å bli godt teke i mot, integrert og inkludert i lokalsamfunnet. Flyktningane skal få den nødvendige hjelp og støtte, slik at dei innan rimeleg tid lærer norsk språk og blir sjølvstendige, integrerte innbyggjarar i kommunen med jobb og bustad.»

Flyktningplanen omhandler flere tiltak som skal sørge for at hovedmål og delmål blir oppfylt: Tilskudd til førerkort³⁵, helsetjenester³⁶, tolketjeneste³⁷, bolig³⁸ og kultur- og fritidsaktiviteter³⁹. Rådmannen er ansvarlig for at tiltakene i planen gjennomføres. På bakgrunn av rettigheter og plikter som fremgår av flyktningplanen fatter flyktningkonsulenten enkeltvedtak. Ved saksbehandling er det forvaltningslovens regler som gjelder. Formannskapet er klageinstans.

²⁹ F.eks. vedtak om stønad til livsopphold. Kommunen bruker NAVs livsoppholdssatser.

³⁰ Skoletur, konfirmantleir.

³¹ Informasjon mottatt 3.9.13.

³² Det er kommunens ansvar å sørge for introduksjonsprogram til nyankomne innvandrere bosatt i kommunen, jf. intrl. § 3 første ledd. Introduksjonsprogrammet skal gi grunnleggende ferdigheter i norsk, innsikt i norsk samfunnsliv og forberede for deltakelse i yrkeslivet. Det skal utarbeides en individuell plan for deltakerne, og programmet kan vare inntil to år, jf. intrl. § 5 og 6 første ledd.

³³ Det er kommunens ansvar å utføre oppgavene etter denne loven som ikke er lagt til et statlig organ, og å yte tjenester etter loven til alle som oppholder seg i kommunen, jf. stnavl. § 3 første ledd. Formålet med loven er bl.a. å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet.

³⁴ Flyktningarbeidet finansieres ved tilskudd fra staten (integreringstilskudd), og ved kommunalt tilskudd (Flyktningplan 2012-2014)

³⁵ Kommunestyret gir et tilskudd på kr 20 000 til et førerkort per familie. Det kan søkes om rentefritt lån til dekning av resterende kostnader. Hver familie kan få inntil kr 30 000 i rentefritt lån til kjøp av bil. Flyktninger kan få godkjent av flyktningkonsulent til å bruke deler av introduksjonsordningen til å ta kjøretimer.

³⁶ Flyktninger har rett til fastlege, å få dekket rimeligste brilleinnfatning og glass, og førstegangsbehandling hos tannlege.

³⁷ Alle flyktninger gis tilbud om tilstrekkelig tolketjeneste, tilsatte i kommunen skal ha tilgang til bruk av tolk.

³⁸ Kommunen har ansvar for å tilby egnede boliger til flyktningene. Flyktningene får en utstyrspakke i boligen med diverse interiør og nødvendig utstyr. Flyktningene skaffer seg egne boliger etter hvert som de blir økonomisk i stand til det.

³⁹ Kommunen dekker kontingent til en fritidsaktivitet per person (inntil kr 1000 per år pr pers).

4 UNDERRETNING OM ENKELTVEDTAK

4.1 Innledning

I dette kapittelet presenteres rutiner og praksis for underretning om enkeltvedtak i de undersøkte saksområdene. Videre presenteres en gjennomgang av 15 saker, hvor vi har undersøkt om kommunen ved underretning har opplyst om klageadgang m.v. i henhold til de krav som er i fvl. § 27 tredje og fjerde ledd.⁴⁰ Fem saker er klagesaker fra undersøkelsesperioden. De øvrige 10 sakene er tilfeldig utvalgt, hvorav 5 er fra hvert saksområde.

4.2 Underretning om enkeltvedtak

Rådmannen opplyste i oppstartsmøtet at det generelt er få klagesaker i kommunen. Det er en utfordring at kommunen i enkelte tilfeller behandler klager i saker hvor det ikke er klagerett, noe som bl.a. kan skyldes standardoppsettet for brev i ePhorte der det fremkommer opplysninger om klagerett. Dersom malene ikke redigeres individuelt i hvert tilfelle, blir opplysninger om klagerett gitt til søker i andre saker enn enkeltvedtak. Rådmannen gav generelt uttrykk for ønske om mer kompetanse om enkeltvedtak og klageadgang i organisasjonen.⁴¹

Både flyktningkonsulenten og enhetslederen bruker vedtaksmaler⁴² i ePhorte ved utforming og underretning om vedtak. Flyktningkonsulenten opplyser at malene ikke brukes i alle saker. I saker som gjelder introduksjonsprogrammet, brukes NIR (nasjonalt introduksjonsregister).⁴³ NIR har maler for standardvedtak. Flyktningkonsulent lagrer vedtakene hovedsakelig i NIR, og ikke i ePhorte.⁴⁴ Flyktningkonsulenten har opplyst at ved enkelte avgjørelser er en usikker på om vedtaksdefinisjonen er oppfylt, og at slike tilfeller ofte drøftes med rådmannen.

4.3 Gjennomgang av saker

I 8 saker vedrørende etableringstilskudd har vi undersøkt underretning om vedtak. I alle underretningene er det opplyst om klageadgang og klagefrist. I 3 saker er det opplyst om fremgangsmåte ved klage, og i 1 sak om formkrav til klagen. I 2 saker er det opplyst om klageinstans, og i 4 saker er det vist til forvaltningslovens regler om klage. I alle sakene ble vedtaksmal i ePhorte brukt.

I 7 saker innenfor flyktningtjenesten har vi undersøkt underretning om vedtak. Gjennomgangen omfattet 4 saker vedrørende tiltak i flyktningplan⁴⁵, og 1 sak om stønad til livsopphold. I sakene er det opplyst om klageadgang, klagefrist og fremgangsmåte ved klage. Vedtaksmalen i ePhorte ble brukt. De øvrige 2 sakene gjaldt introduksjonsprogrammet. I en av disse ble det ikke opplyst om klageadgang m.v. i underretningen. Søker ble muntlig opplyst om klageadgang, ifølge kommunen. Vedtaksmal i ePhorte ble brukt i denne saken. I den andre saken ble vedtaksmal i NIR benyttet, og det ble opplyst om klageadgang, klagefrist, klageinstans og fremgangsmåte ved klage, samt opplysninger om kommunens veiledningsplikt, innsynsrett og utsatt iverksettelse.

Av de totalt 15 sakene vi gjennomgikk, var 5 klagesaker. Tre av klagesakene gjaldt etableringstilskudd, og 2 gjaldt flyktningtjenesten. I disse sakene har vi i tillegg undersøkt underretning om klageinstansens vedtak. Gjennomgangen viser at det kun i én sak er opplyst både om innsynsrett og om at klageinstansens vedtak ikke kan påklages. Fylkesmannen var klageinstans i denne saken. I de øvrige

⁴⁰ Dette innebærer at vi ikke har vurdert krav bl.a. om når, til hvem og hvordan vedtak skal underrettes, samt krav om begrunnelse ved underretning om vedtak, jf. § 27 første og andre ledd.

⁴¹ Oppstartsmøte 10.6.13

⁴² Ved delegerte administrative vedtak inngår normal vedtaksutforming og underretningsform i samme mal. Ved underretning om utvalgsvedtak er underretningsmal en selvsteing dokumentmal.

⁴³ Formålet med registeret er å dokumentere hvem som deltar i introduksjonsordningen, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og norskopplæring for asylsøkere.

⁴⁴ Informasjon mottatt 4.10.13.

⁴⁵ Hhv. tre søknader om tilskudd til sertifikat og en søknad om billån.

sakene var formannskapet klageinstans. I to av sakene vedrørende etableringstilskudd er det opplyst at vedtakene ikke kan påklages. Ingen av de øvrige underretningene har opplyst om innsynsrett.

4.4 Revisjonens vurdering

Ifølge forvaltningsloven § 27 skal det forvaltningsorgan som har truffet et vedtak, sørge for at parten(e) skriftlig underrettes om vedtaket så snart som mulig.⁴⁶ Iht. paragrafens tredje ledd skal det i underretningen gis opplysning om klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved klage, samt om retten etter § 18, jf. § 19 til å se sakens dokumenter.⁴⁷ Dersom vedtaket kan gjennomføres til skade for parten før klagesaken er avgjort, skal det også gjøres oppmerksom på adgangen til å be om at gjennomføringen utsettes. Dersom det er et vilkår for søksmål at klageadgangen er nyttet, eller at søksmålet anlegges innen en viss frist, skal parten gjøres oppmerksom på dette. I paragrafens fjerde ledd er det en liste over opplysninger som forvaltningen plikter å opplyse om når forholdene gir grunn for det: Opplysninger om partens adgang til å søke fritt rettsråd, opplysninger om forvaltningslovens veiledningsplikt, og om partens adgang til å få tilkjent saksomkostninger.

Revisjonen har vurdert underretning om vedtak i 15 saker. Gjennomgangen viste at det i 14 saker er en eller flere mangler ved underretningene. I alle disse sakene er vedtaksmal i ePhorte benyttet. Kun i én sak er underretning om vedtak foretatt iht. lovkrav. Det gjaldt en sak om introduksjonsprogrammet hvor vedtaksmal i NIR var benyttet. Vedrørende underretning om klageinstansens vedtak i de 5 klagesakene, er det mangler ved 4 av disse. Kun fylkesmannens vedtak er underrettet iht. lovkrav.

På bakgrunn av resultatene fra gjennomgangen anbefaler revisjonen kommunen å sikre at underretning om vedtak følger lovkrav i fvl. § 27 tredje og fjerde ledd. Resultatene viste noen gjentatte mangler ved underretningene når vedtaksmal i ePhorte var benyttet. Revisjonen anbefaler kommunen å revidere aktuelle vedtaksmaler for å bidra til å sikre at underretning om enkeltvedtak følger lovkrav. Enhetslederen har opplyst at en ønsker å undersøke brevmalene og hvordan disse samsvarer med lovkrav om underretning om vedtak. Dette synes revisjonen er positivt. Når det gjelder vedtak som registreres i NIR, vil revisjonen bemerke at disse også skal lagres/arkiveres lokalt hos kommunen.⁴⁸

Flyktningkonsulenten opplyser at ved enkelte avgjørelser er en usikker om vedtaksdefinisjonen er oppfylt, og slike tilfeller drøftes ofte med rådmannen. Revisjonen mener at det er av avgjørende betydning at enkeltvedtak blir riktig saksbehandlet, og at aktuelle parter blir underrettet iht. loven. En mer konsekvent omtale av individuelle vedtak som «enkelvedtak», kan bidra til å skape økt bevissthet om ulike typer avgjørelser, og sikre at riktige bestemmelser i forvaltningsloven blir fulgt.⁴⁹ Rådmannen har gitt generelt uttrykk for ønske om mer kompetanse om enkeltvedtak og klageadgang i kommuneorganisasjonen. Revisjonen anbefaler kommunen å styrke kompetansen om forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak og klage.

---

⁴⁶ Underretning om vedtaket kan unnlates dersom underretningen må anses åpenbart unødvendig og vedtaket ikke medfører skade eller ulempe for vedkommende part.

⁴⁷ Plikten til å gi underretning om retten til partsinnsyn gjelder selv om parten ikke har rett til å klage på det aktuelle vedtaket. Grimstad og Halvorsen, «Forvaltningsloven i kommunene. Veiledning og kommentarer» 16.4.2.

⁴⁸ Rundskriv introduksjonsloven, punkt 3.1.

⁴⁹ Grimstad og Halvorsen, «Forvaltningsloven i kommunene. Veiledning og kommentarer» 4.3.4.

5 KLAGESAKSBEHANDLING OG KLAGESAKER

5.1 Innledning

I dette kapittelet gis først en fremstilling av rutiner/praksis vedrørende likebehandling. Deretter omtales rutiner/praksis for klagesaksbehandling og en oversikt over klagesaker i undersøkelsesperioden. Til slutt presenteres en gjennomgang av klagesakene.

5.2 Likebehandling

I kommunens etiske retningslinjer står det at folkevalgte og ansatte skal opptre upartisk og praktisere likebehandling.⁵⁰

Ved saksbehandling vedrørende etableringstilskudd foreligger det ikke sjekklister eller særlige rutiner for å sikre likebehandling. I følge enhetslederen for plan og drift er regelverket for etableringstilskudd relativt klart, og det innebærer at likebehandling av søkere blir godt ivaretatt. I særlige tilfeller blir saker tatt opp i formannskapet. I to av de tre klagesakene fra undersøkelsesperioden er forskjellsbehandling anført som begrunnelse for klage. Enhetsleder opplyser at klagen blir omtalt i saksfremstilling, og at klagers anførsler blir drøftet i vurderingen som danner grunnlaget for rådmannens innstilling.⁵¹

For å sikre at det ikke skjer usaklig forskjellsbehandling i flyktningsjenesten, forholder flyktningskonsulenten seg aktivt til gjeldende lovverk og flyktningsplan. Flyktningskonsulenten opplyser at en er bevisst på ikke å forskjellsbehandle. Alle flykninger har i utgangspunktet lik rett på likt tiltak, og de rammer som settes må være forholdsmessig like for alle, men det er viktig at det tas relevante individuelle hensyn.⁵²

Flyktningskonsulenten opplyser at flykninger i noen tilfeller gir uttrykk for misnøye vedrørende avgjørelser i saker hvor det ikke er klageadgang. Dette gjelder f.eks. tildeling av praksisplass. Flykninger har gitt uttrykk for opplevelse av forskjellsbehandling, særlig vedrørende tildeling av bolig og utstyrspakke⁵³. Slik tildeling kan ikke bli helt lik av den grunn at tilgjengelige boliger er ulike, utstyr kjøpes brukt, og behovene hos flykningene er ulike. Tildeling av bolig og utstyr er heller ikke enkeltvedtak med klagerett.⁵⁴

5.3 Etableringstilskudd

Klagesaksbehandling

Enhetslederen har ansvar for å vurdere og å saksforberede klagesaker. Ved klagesaksforberedelse forholder en seg til gjeldende regelverk. Formannskapet er klageinstans og behandler klager som gjelder etableringstilskudd. Enhetslederen deltar som regel i klagesaksbehandling i formannskapet.

Klagesaker i undersøkelsesperioden

Tabell 1 viser at det ble mottatt og saksbehandlet 3 klager i undersøkelsesperioden. Alle klagesakene gjaldt avslag om etableringstilskudd. To avslag ble opprettholdt av formannskapet. I en sak fattet formannskapet nytt vedtak og innvilget etableringstilskudd.

⁵⁰ Økonomireglementet, vedtatt i kommunestyret 5.3.13.

⁵¹ Informasjon mottatt 8.10.13.

⁵² Samtaleintervju 10.6.13 og 14.6.13.

⁵³ I boligen er flykningene sikret det viktigste av inventar, utstyr og mat for de første dagene.

⁵⁴ Samtaleintervju 10.6.13 og 14.6.13.

	Søknader	Innvilget	Avslag	Klagesaker	Avslag er omgjort i formannskapet, og tilskudd innvilget	Avslag opprettholdt i formannskapet
2011 ⁵⁵	17	17 ⁵⁶	-	-	-	-
2012 ⁵⁷	18	13	5	2	1	1
2013 ⁵⁸	1	-	1	1	-	1
Totalt	36	30	6	3	1	2

Tabell 1 Etableringstilskudd

5.4 Flyktingtjenesten

Klagesaksbehandling

Flyktingkonsulenten har ansvar for saksforberedelse av klagesaker. En del av saksforberedelsen innebærer kontroll av relevant lovverk/regelverk og eventuell kontakt med relevante instanser. Dersom noe er uklart avholdes møte med klager. Saken drøftes med rådmann før innstilling i saken skrives. Innstillingen sendes til rådmann for godkjenning før saken sendes til formannskapet.

Formannskapet behandler alle klager hvor formannskapet er klageinstans. I klagesaker hvor fylkesmannen er klageinstans er det formannskapet som vurderer om vedtaket skal endres eller opprettholdes. Dersom vedtaket står ved lag etter vurdering av formannskapet, sendes klagen til fylkesmannen for endelig klagebehandling. Flyktingkonsulenten er ikke tilstede i formannskapet ved klagesaksbehandling, men har vært tilgjengelig ved behov.

Klagesaker i undersøkelsesperioden

I undersøkelsesperioden ble det mottatt og saksbehandlet 2 klager. Klagen ble fremmet og klagesaksbehandlet i 2012. En klage gjaldt introduksjonsstøtte (introduksjonsloven). Fylkesmannen var klageinstans, og kommunens vedtak ble opprettholdt. Den andre klagen gjaldt tilskudd til sertifikat. Formannskapet var klageinstans, og kommunens vedtak ble opprettholdt.

Mottatt data fra flyktingkonsulent viser at det i undersøkelsesperioden er fattet enkeltvedtak innen følgende områder: To personer har en eller flere ganger fått innvilget vedtak om stønad til livsopphold, fem personer har fått innvilget tilskudd til sertifikat, seks personer har fått lån til kjøp av bil, fire personer har fått innvilget tannlegebehandling og fjorten personer har mottatt ett eller flere vedtak iht. introduksjonsloven.

5.5 Gjennomgang av klagesaker

I fremstilling og vurdering av klagesakene trekkes det frem vesentlige og relevante deler ved klagesaksbehandlingen. Det gis en samlet vurdering av klagesakene vedrørende etableringstilskudd.

5.5.1 Etableringstilskudd

1. Klage over avslag på etableringstilskudd

Kommunen mottok klage på avslag om etableringstilskudd innen fristen. Klagen var begrunnet med forskjellsbehandling. Kommunen sendte brev til søker med opplysning om at administrasjonens vedtak ble opprettholdt, og tidspunkt for klagesaksbehandling. Klagen ble behandlet i formannskapet innen en måned. Rådmannens innstilling til formannskapet var å opprettholde avslaget. I saksfremstillingen var det opplyst om bakgrunn og vurdering som lå til grunn for innstillingen. Vedrørende klagers anførsel om forskjellsbehandling, står det at saken klager viser til var spesiell, og at en ikke kan se at avslaget i

⁵⁵ Regelverk for etableringstilskudd vedtatt i kommunestyret 23.11.06.

⁵⁶ Ytterligere to søknader om tilskudd ble innvilget i 2011, men søknadene ble sendt i 2010 og utgjør derfor ikke en del av utvalget.

⁵⁷ Søknader innkommet etter 4. september 2012 ble behandlet etter reviderte regler vedtatt i kommunestyret 10.10.12.

⁵⁸ Regelverk for etableringstilskudd vedtatt i kommunestyret 25.4.13, med virkning fra 1.1.13.

gjeldende sak fører til ulik behandling. Formannskapet vedtok å innvilge etableringstilskudd. Vedtaket ble ikke begrunnet. Klager ble underrettet om vedtaket ved oversendelse av særutskrift.

2. Klage over avslag på etableringstilskudd

Kommunen mottok klage på avslag om etableringstilskudd innen fristen. Klagen var begrunnet med forskjellsbehandling. Klagen ble behandlet i formannskapet innen en måned. Rådmannens innstilling til formannskapet var å opprettholde avslaget. I saksfremstillingen var det opplyst om bakgrunn og vurdering som lå til grunn for innstillingen. Vedrørende klagers anførsel om forskjellsbehandling, står det bl.a. at et annet enkeltvedtak ikke danner presedens for andre saker. Det vises til rådmannens innstilling i den konkrete sak, uten videre omtale av forhold i denne saken. Videre står det i innstillingen at man har vektlagt behandling av andre saker generelt, samt at søknaden ikke tilfredsstiller kriterier og intensjoner verken i gammelt eller revidert regelverk. Formannskapet vedtok å opprettholde avslaget. Vedtaket ble begrunnet med at søknaden ikke falt inn under tidligere eller nåværende regelverk. Klager ble underrettet om vedtaket ved oversendelse av særutskrift.

3. Klage over avslag på etableringstilskudd

Kommunen mottok klage på avslag om etableringstilskudd innen fristen. Klagen var begrunnet bl.a. med tidspunkt for iverksettelse av nytt reglement for etableringstilskudd. Klagen ble behandlet i formannskapet innen en måned. Rådmannens innstilling til formannskapet var å opprettholde avslaget. I saksfremstillingen er det opplyst om bakgrunn og vurdering som lå til grunn for innstillingen. Vedrørende klagers anførsler, står det at søknaden er innkommet etter kommunestyrets vedtak om å endre reglement for etableringstilskudd. Formannskapet vedtok å opprettholde avslaget. Vedtaket ble ikke begrunnet, men det er vist til administrasjonens vurdering. Klager ble underrettet om vedtaket ved oversendelse av særutskrift.

Revisjonens vurdering

Etableringstilskudd er enkeltvedtak etter fvl. § 2 første ledd. Gjennomgangen av klagesakene viser at disse er saksbehandlet som enkeltvedtak. Klagen ble saksbehandlet ved rette klageinstans.

Revisjonen har kommentarer vedrørende formannskapets begrunnelse av vedtakene ved klagesaksbehandling. Et av revisjonskriteriene i prosjektet gjelder lovens krav om begrunnelse av vedtak. Ifølge loven skal det oppgis en begrunnelse i alle klagesaker, samtidig med at vedtak treffes. Det gjelder også ved «positive» vedtak hvor det ikke er grunn til å tro at noen part vil være misfornøyd, jf. fvl. § 24. Det er klare regler for hva begrunnelsen skal inneholde. Begrunnelsen må vise til regler og faktiske forhold vedtaket bygger på. Ved utøving av forvaltningsmessig skjønn, bør man nevne de hovedhensyn som har vært avgjørende, jf. fvl. § 25. Begrunningskravene i forvaltningsloven er minimumskrav.

Sivilombudsmannen har uttalt at krav til begrunnelsens innhold og de ulovfestede prinsippene som supplerer lovbestemmelsen, skal ivareta flere hensyn. Begrunnelsen må for det første utformes på en slik måte at den er til hjelp for den vedtaket gjelder, f.eks. slik at man kan vurdere om vedtaket skal påklages. Dessuten må begrunnelsen gjengi det faktiske og rettslige grunnlaget avgjørelsen bygger på, slik at parten kan ta til motmæle på en forsvarlig måte. I tillegg skal reglene om begrunnelse bidra til å bevisstgjøre beslutningstakerne, og på den måten sikre vedtakets kvalitet. Kravene til begrunnelse gjelder for vedtaket både i førsteinstansen og klageinstansen.⁵⁹

Det er mangler ved formannskapets begrunnelse av vedtakene i klagesaksbehandlingene. I sak 1 gikk formannskapet imot rådmannens innstilling, men vedtaket ble ikke begrunnet. Revisjonen mener at manglende begrunnelse bryter med lovens krav om samtidig begrunnelse av vedtak i klagesaker, jf. fvl. §§ 24 og 25. I sak 2 og 3 vedtok formannskapet rådmannens innstilling. Det ene vedtaket er kort begrunnet, og det andre viser til administrasjonens vurdering.

Sivilombudsmannen har uttalt at det ikke er uvanlig at vedtak fra formannskapet ikke inneholder en nærmere begrunnelse når formannskapet opprettholder kommunens vedtak. Når et vedtak fra formannskapet lyder på opprettholdelse, innebærer det at administrasjonens saksfremlegg langt på vei

⁵⁹ Sivilombudsmannen, sak 2009/1931.

må sies å utgjøre begrunnelsen for vedtaket.⁶⁰ Sivilombudsmannen mener at administrasjonens saksfremlegg i noen tilfeller kan godtas brukt som vurderingsgrunnlag og begrunnelse for et klageorgan, men da må dette komme tydelig fram i vedtaket.⁶¹ Enhetslederen har opplyst at i saker hvor formannskapet går i mot rådmannens innstilling, informeres formannskapet om at vedtak skal begrunnes iht. forvaltningsloven. Revisjonen mener at kommunen bør sikre at alle enkeltvedtak blir begrunnet iht. fvl. §§ 24 og 25. I tilfeller hvor klageinstans bruker administrasjonens saksfremlegg som begrunnelse for vedtak, mener revisjonen at dette må komme tydelig frem.

Et annet revisjonskriterium gjelder likebehandlingsprinsippet. Gjennomgangen viser at i 2 av de 5 klagesakene i prosjektet, er forskjellsbehandling anført som begrunnelse for klage. Begge sakene gjelder etableringstilskudd. Sivilombudsmannen har uttalt at kommunen har plikt til å imøtegå anførsler om forskjellsbehandling. Slike anførsler bør undersøkes, og det bør gis en konkret begrunnelse for at forskjellsbehandling var saklig, særlig i tilfeller hvor vedtak opprettholdes.⁶² De to klagen ble omtalt i administrasjonens saksfremlegg til klageinstansen, og klageanførsle ble drøftet i vurderingen. Revisjonen har ikke vurdert om innholdet i saksfremleggene var tilstrekkelig. Det inngår heller ikke i revisjonens arbeid å vurdere om det har skjedd usaklig forskjellsbehandling i klagesakene.

Klageinstansen opprettholdt vedtaket i den ene saken. I den andre saken ble etableringstilskudd innvilget, men vedtaket ble ikke begrunnet. Ved manglende begrunnelse har klager ikke mulighet til å kontrollere de reelle vurderinger for vedtaket, deriblant om det er tatt hensyn til klagers anførsler, derunder klagers anførsler om forskjellsbehandling. Varierende/manglende begrunnelse kan gi rom for påstander om at vedtak er vilkårlige eller basert på utenforliggende hensyn. Revisjonen mener at kommunen bør tilse at anførsler om forskjellsbehandling blir besvart og begrunnet ved klagesaksbehandling.

Iht. kommunens etiske retningslinjer skal folkevalgte og ansatte praktisere likebehandling. Det foreligger ikke andre systematiske, dokumenterte eller formaliserte tiltak for å sikre, og å dokumentere likebehandling i saksbehandlingen, innenfor de undersøkte tjenesteområdene. Revisjonen anbefaler kommunen å etablere rutiner som bidrar til å sikre at det ikke skjer usaklig forskjellsbehandling, jf. kommunes etiske retningslinjer.

5.5.2 Flyktningtjenesten

1. Klage over avslag på introduksjonsstøtte

Bakgrunnen for klagesaken var et vedtak om stans av introduksjonsordning, og opphør av rett til introduksjonsstønad. Klager søkte om forlengelse av introduksjonsstøtte, men fikk avslag. Klage på avslaget ble mottatt innen fristen. Klagen ble behandlet i formannskapet etter en måned. Rådmannens innstilling til formannskapet var å opprettholde avslaget. I saksfremstillingen er det opplyst om bakgrunn og vurdering som lå til grunn for innstillingen. Formannskapet vedtok å opprettholde avslaget. Saken ble sendt til fylkesmannen for endelig klagesaksbehandling. På forespørsel fra klageinstansen gav kommunen opplysninger i saken, noe klager ble informert om.⁶³ Fylkesmannen behandlet klagen, og opprettholdt kommunens vedtak. Fylkesmannen hadde merknader til kommunens saksbehandling. Kommunen har gjort en saksbehandlingsfeil ved å omgjøre vedtak om introduksjonsordning uten å sende forhåndsvarsel, jf. fvl. § 16.⁶⁴ Ved henvendelser til kommunen for hjelp til livsopphold skal kommunen opplyse om mulighet til å søke stønad etter lov om sosiale tjenester i NAV. Fylkesmannen bemerker at en ikke kan se at kommunen har gjort dette, eller at loven ble lagt til grunn for vurdering som ble gjort i avslaget. Fylkesmannen underrettet klager om vedtaket ved oversendelse av særutskrift.

Revisjonens vurdering

⁶⁰ Sivilombudsmannen, sak 2009/1931.

⁶¹ Sivilombudsmannen, sak 2011/1369.

⁶² Sivilombudsmannen, sak 2011/556.

⁶³ Flyktningkonsulent er usikker på om klager ble muntlig orientert, eller om kopi av uttalelsen ble sendt.

⁶⁴ Manglende varsling ikke gjorde vedtaket ugyldig pga sakens omstendigheter.

Vedtaket om introduksjonsstønning er enkeltvedtak etter intr. § 21 annet ledd. Gjennomgangen av klagesaken viser at denne er saksbehandlet som et enkeltvedtak, og klagen er behandlet ved rette klageinstans. Det vises for øvrig til fylkesmannens kommentarer og bemerkninger vedrørende kommunens saksbehandling.

2. Klage over avslag på tilskudd til sertifikat

Kommunen mottok klage over avslag på tilskudd til sertifikat.⁶⁵ Klagen ble mottatt etter klagefristen⁶⁶, kommunen valgte likevel å behandle klagen. Klagen ble behandlet i formannskapet etter en måned. I saksfremstillingen var det opplyst om bakgrunn og vurdering som lå til grunn for innstillingen. Formannskapet vedtok rådmannens innstilling om å opprettholde avslaget. Vedtaket ble ikke begrunnet. Klager ble underrettet om vedtaket ved oversendelse av særutskrift.

Revisjonens vurdering

Søknad om tilskudd til sertifikat er enkeltvedtak etter fvl. § 2 første ledd. Klagesaken er saksbehandlet som et enkeltvedtak, og klagen er behandlet ved rette klageinstans. Revisjonen ønsker å bemerke at formannskapets vedtak ikke er begrunnet. I saker hvor formannskapet opprettholder kommunens vedtak, må det komme tydelig frem dersom administrasjonens saksfremlegg legges til grunn for vedtaket.

---

⁶⁵ Søker var tidligere innvilget tilskudd på kr 20 000 iht. tiltak i flyktningplan.

⁶⁶ Klage ble mottatt etter det var gått over en måned.

6 KONKLUSJON OG ANBEFALINGER

6.1 Konklusjon

Revisjonen har i dette prosjektet undersøkt følgende problemstilling:

- *Overholder kommunen forvaltningslovens regler om klagesaksbehandling av enkeltvedtak?*

I prosjektarbeidet har vi undersøkt saker innenfor to områder: Etableringstilskudd til ny bolig/leilighet og flykningtjenesten. Undersøkellesperioden var fra 2011 t.o.m. mai 2013. Vi undersøkte alle klagesaker innenfor nevnte saksområder fra denne perioden. Det var totalt 5 klagesaker. I tillegg gikk vi gjennom 15 saker for å undersøke om kommunen ved underretning om enkeltvedtak hadde opplyst om klageadgang iht. fvl. § 27 tredje og fjerde ledd.

Underretning om enkeltvedtak

Ved gjennomgangen av de 15 sakene fant vi at i 14 av disse var det én eller flere mangler ved underretning om enkeltvedtak. I alle sakene var vedtaksmal i ePhorte benyttet. På grunnlag av funnene anbefaler revisjonen kommunen å sikre at underretning om vedtak følger gjeldende lovkrav. Revisjonen anbefaler kommunen å revidere aktuelle vedtaksmaler for å bidra til å sikre at underretning om enkeltvedtak følger lovkrav.

Rådmannen har gitt uttrykk for et generelt ønske om mer kompetanse om enkeltvedtak og klageadgang i kommuneorganisasjonen. I prosjektarbeidet avdekket vi at forvaltningen ikke fullt ut overholder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak og klageadgang. Revisjonen anbefaler kommunen å styrke kompetansen om forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak og klage.

Klagesaker

Av de 5 klagesakene gjaldt tre saker klage over avslag på etableringstilskudd. I to av disse ble vedtak om avslag opprettholdt av klageinstans, mens i en tredje sak ble tilskudd innvilget. Flykningtjenesten behandlet to klagesaker. I begge sakene opprettholdt klageinstansen de opprinnelige avslagsvedtakene.

Gjennomgangen av klagesakene viste mangler ved klageinstansens begrunnelse i fire av vedtakene. Revisjonen mener at kommunen bør sikre at alle enkeltvedtak blir begrunnet iht. loven. I tilfeller hvor klageinstans bruker administrasjonens saksfremlegg som begrunnelse for vedtak, bør dette komme tydelig frem i vedtaket.

I de undersøkte saksområdene foreligger det ikke dokumenterte rutiner eller tiltak for å sikre likebehandling i saksbehandling. Revisjonen anbefaler kommunen å etablere rutiner som bidrar til å sikre at det ikke skjer usaklig forskjellsbehandling. I saker hvor forskjellsbehandling anføres som klagebegrunnelse, bør kommunen tilse at anførslene blir besvart og begrunnet ved klagesaksbehandling.

6.2 Anbefalinger

På bakgrunn av undersøkelsen kommer revisjonen med følgende anbefalinger:

- Kommunen bør styrke kompetansen om forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak og regler om klage.
- Kommunen bør sikre at underretning om enkeltvedtak følger forvaltningslovens bestemmelser, og kommunen bør revidere aktuelle dokumentmaler for å bidra til at underretning følger lovkrav.
- Kommunen bør sikre at enkeltvedtak blir begrunnet i henhold til forvaltningslovens bestemmelser.
- Kommunen bør etablere rutiner som bidrar til å sikre at det ikke skjer usaklig forskjellsbehandling. Kommunen bør tilse at anførsler om forskjellsbehandling blir besvart og begrunnet ved klagesaksbehandling.

7 HØRING

7.1 Kommunens høringssvar

Rapporten er sendt til høring til kommunen v/rådmannen. Revisjonen mottok svar fra rådmannen den 25.11.13. Rådmannen skriver at han ikke har kommentarer til mottatt forvaltningsrevisjon.

8 DOKUMENTOVERSIKT

Lover og forskrifter

Forvaltningsloven. Lov 10. februar 1967. *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker*. Sist endret: LOV-2009-06-19-90 fra 2011-11-01.

Introduksjonsloven. Lov 4. juli 2003. *Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere*. Sist endret: LOV-2011-06-24-19 fra 2013-09-01.

Kommuneloven. Lov 25. september 1992. *Lov om kommuner og fylkeskommuner*. Sist endret: LOV-2012-05-25-28 fra 2012-07-01

Lov om sosiale tjenester i NAV. Lov 18. desember 2009. *Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen*. Sist endret: LOV-2012-12-14-80

Litteratur

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2012) *Rundskriv Q-20/2012 – Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/rundskriv/20121/lov-om-introduksjonsordning-og-norskoppl.html?id=700593>

Eckhoff, Torstein og Eivind Smith (1997). *Forvaltningsrett*. 6 utg. Oslo: Tano Aschehoug.

Grimstad, Kyrre og Siri Halvorsen (2011). *Forvaltningsloven i kommunene. Veiledning og kommentarer*. Oslo: Kommuneforlaget AS

Sivilombudsmannen, sak 2009/1931

Sivilombudsmannen, sak 2011/556

Sivilombudsmannen, sak 2011/1369

Kommunale dokumenter

Flyktningplan 2012-2014, vedtatt i kommunestyret 27.09.12, sak 69/12, Hægebostad kommune.

Regler for etableringstilskudd, vedtatt i kommunestyret 25.04.13, sak 31/13, Hægebostad kommune.

Regler for etableringstilskudd, revidert og vedtatt i kommunestyret 6. oktober 2012, sak 2012/88, Hægebostad kommune.

Regler for etableringstilskudd, vedtatt i Kommunestyret 23. november 2006, sak 059/06, Hægebostad kommune.

Økonomireglementet, vedtatt i kommunestyret 5. mars 2013, sak 24/13, Hægebostad kommune

Agder Sekretariat

Kontrollutvalget i Hægebostad kommune

Sak 03/14

Møtedato: 14.01.14

Saksbehandler: Willy Gill

SAK 03/14 KONTROLLUTVALGETS MØTEPLAN FOR 2014

Vedlegg:

Bakgrunn for saken:

Det legges med dette frem forslag til møteplan for kontrollutvalget for 2014. I forslaget er det lagt opp til 5 møter fordelt på tre møter om våren og to møter om høsten.

Avhengig av saksmengde og tidsfrister kan det bli aktuelt å avlyse møter eller avholde ekstramøter.

Dersom kontrollutvalget allerede nå vet om aktuelle tema for orienteringer, kan disse også legges inn i møteplanen. Det samme gjelder spesielle saker.

I forslaget er tirsdag kl. 13.00/09.00 beholdt som fast møtedag/tidspunkt.

Forslag til vedtak:

Kontrollutvalget planlegger å avholde følgende møter i 2014:

Møtenummer	Møtedato	Spesielle saker	Orienteringer
1.	14.01	FR Klagesaksbehandling	
2.	29.04	Regnskap 2013	
3.	17.06		
4.	07.10	Budsjett 2015	
5.	25.11		